

Valsts izglītības satura centrs

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Projekta numurs: 8.3.2.1/16/I/002

**Nacionāla un starptautiska mēroga pasākumu īstenošana
izglītojamo talantu attīstībai**

25. olimpiāde Latvijas un pasaules vēsturē. II posms

2019. gada 11. janvārī

1. DAĻA

1. uzdevums. Tests

(10 punkti)

Atzīmē pareizo atbildes variantu!

1. Kā dēvē arhitektūras stilu, kas 20.gs. sākumā parādījās Latvijas teritorijā un kas redzams attēlā?

- a. Jūgendstils
- b. Rokoko
- c. Funkcionālisms
- d. Eklektisms

2. Ar kādu procesu / procesiem Latvijas vēstures ir saistīts attēlā redzamais mākslas darbs?

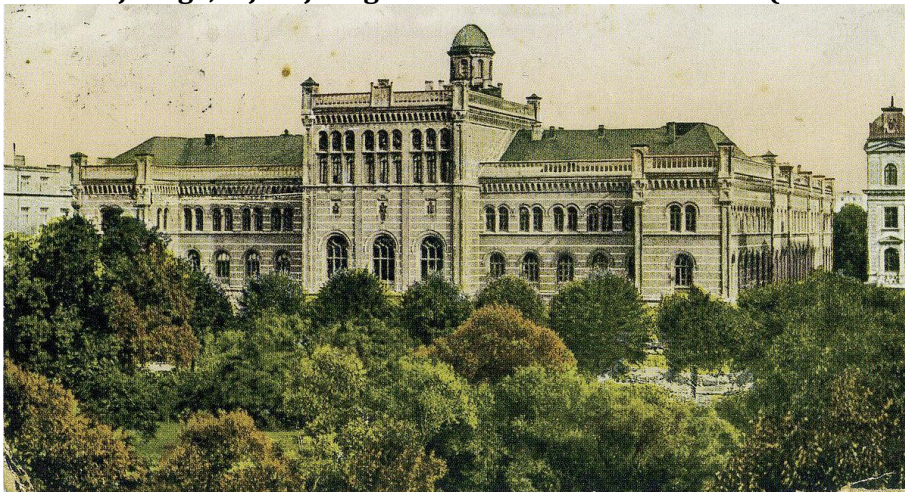

- a. Ir pareizs gan variants A, gan variants B.
- b. Ar 1905. gada revolūciju.
- c. Ar bēgļu kustību Pirmā pasaules kara laikā.
- d. Ar Pirmo pasaules karu.

3. Kā sauc rakstnieci, kura aktīvi darbojās 20.gs. sākumā un kura piekrita Jaunās strāvas idejām par nepieciešamību pilnveidot sieviešu tiesības?

- a. Zenta Mauriņa
- b. Aspazija
- c. Tija Banga
- d. Vizma Belševica

4. Kā sauc pirmo klasiskā universitātes tipa augstākās izglītības iestādi, ko 1919. gadā nodibināja Rīgā, bijušajā Rīgas Politehniskā institūta ēkā (skatīt attēlā)?

- a. Rīgas Stradiņa universitāte
- b. Latvijas Valsts Universitāte
- c. Latvijas Universitāte
- d. Rīgas Tehniskā universitāte

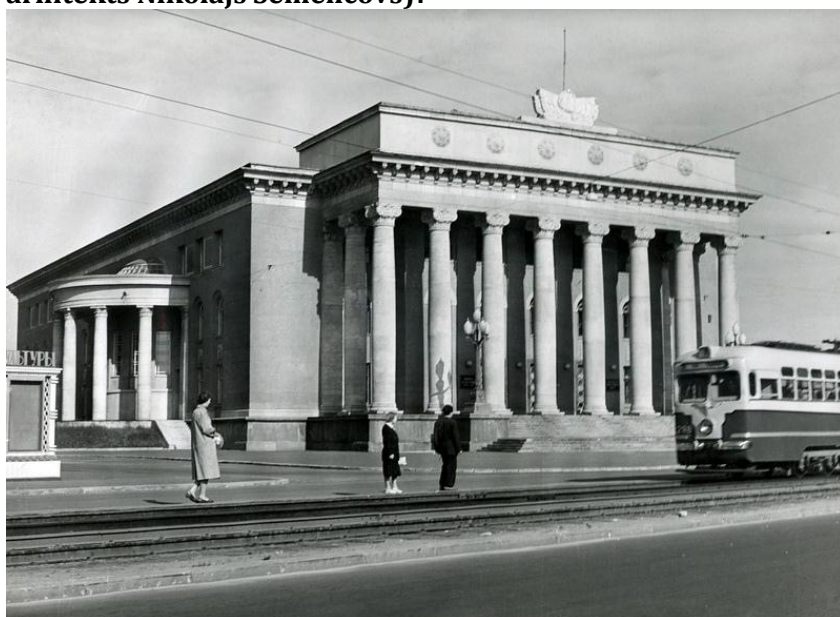
5. Kuras divas grāmatu izdevniecības, kas tika izveidotas 20. gs. pirmajā pusē, mūsdienās joprojām pastāv?

- a. "Mansards", "Latvijas Valsts Universitātes apgāds"
- b. "Valters un Rapa", "Jāņa Rozes apgāds"
- c. "Kontinents", "Liesma"
- d. "Zvaigzne ABC", "Neputns"

6. Kuru no šiem pieminekļiem uzcēla par tautas saziemotiem līdzekļiem? Šī pieminekļa autors ir veidojis arī Rīgas Brāļu kapu memoriālo ansambli.

- a. Brīvības piemineklis
- b. Uzvaras piemineklis Rīgā
- c. Vienoti Latvijai jeb Latgales Māra
- d. Kapa piemineklis Jānim Kalnbērziņam

7. Kādam arhitektūras stilam pieder attēlā redzamā ēka VEF Kultūras pils (1951-1960, arhitekts Nikolajs Semencovs)?

- a. Staļina ampīrs
- b. Ļeņina klasicisms
- c. Gorbačova baroks
- d. Andropova rokoko

8. Attēlā redzamā ēka tika uzbūvēta laikā no 1959. – 1976. gadam un tajā ir saskatāmas internacionālā modernisma tendences. Kas šajā ēkā atrodas mūsdienās?

- a. Mūzikas Akadēmija
- b. Dailes teātris
- c. Ģertrūdes ielas teātris
- d. Latvijas Nacionālā opera

9. Kā sauc spēlfilmu, kuras kadrs redzams attēlā? Šo filmu uzņēma 1972. gadā. Tā vienlaikus sniedz gan ironisku skatījumu uz Latvijas starpkaru perioda uzņēmēju aktivitātēm, gan uz šķietami mūžīgo kari padarīt krāpšanos par Latvijas biznesā dominējošo principu. Šī filma ir iekļauta Latvijas Kultūras kanonā.

- a. Ceplis
- b. Akmens un šķembas
- c. Piejūras klimats
- d. Bille

10. Kā sauca latviešu izcelsmes mākslinieku, kurš darbojās arī ārpus Latvijas robežām un kurš pirmais plakātu mākslā izmantoja fotokoloāžas tehniku? (skatīt attēlu)

- a. Kārlis Padegs
- b. Uga Skulme
- c. Romas Suta
- d. Gustavs Klucis

2. uzdevums. **Periodi**

(12 punkti)

Attēlā redzami vēsturisko personību portreti simbolizē dažādus Latvijas vēstures periodus. Zem tiem redzami atslēgas vārdi, kas raksturo šos periodus. **Pieraksti pirms katra atslēgas vārdu atbilstošo periodu simbolizējošā attēla burtu !**

A **B** **C** **D**

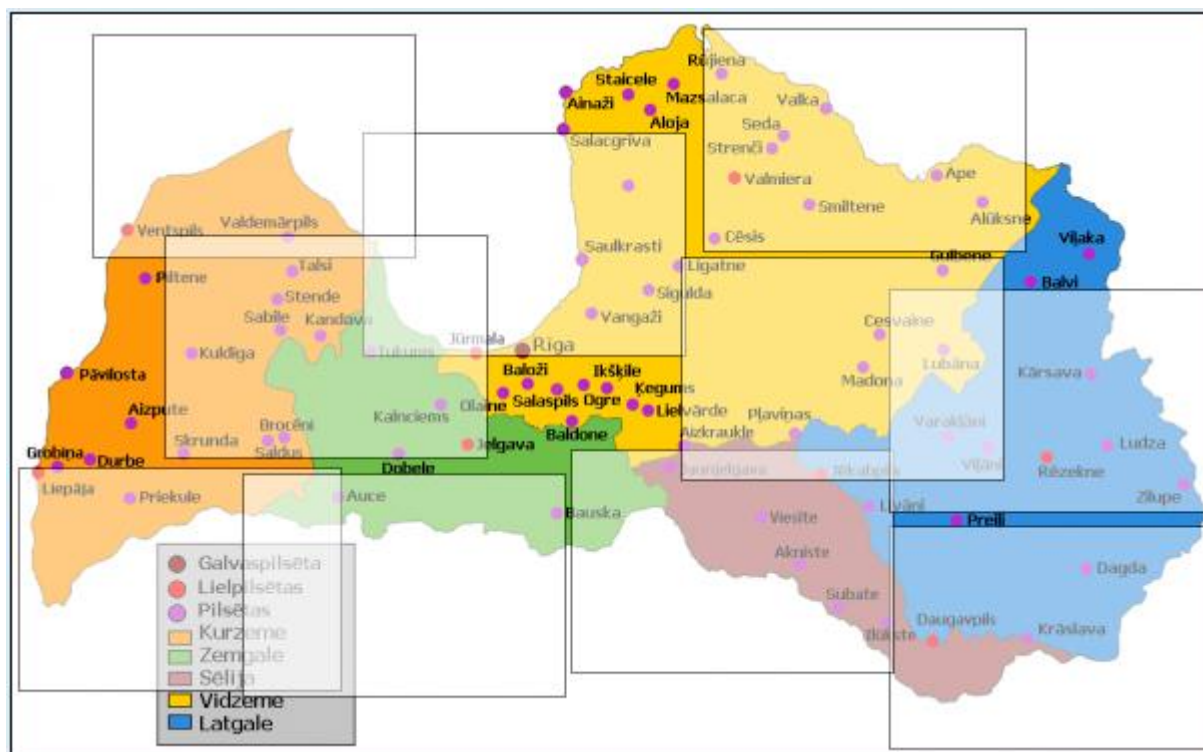
komisariāts, demokrātija, industrializācija, kolektīvizācija, carisms
 Saeima, nacionalizācija, totalitārisms, Valsts Dome, kameronas
 denacionalizācija, autoritārisms, Guntis Ulmanis, Stalīns, Nikolajs II
 Kārlis Ulmanis

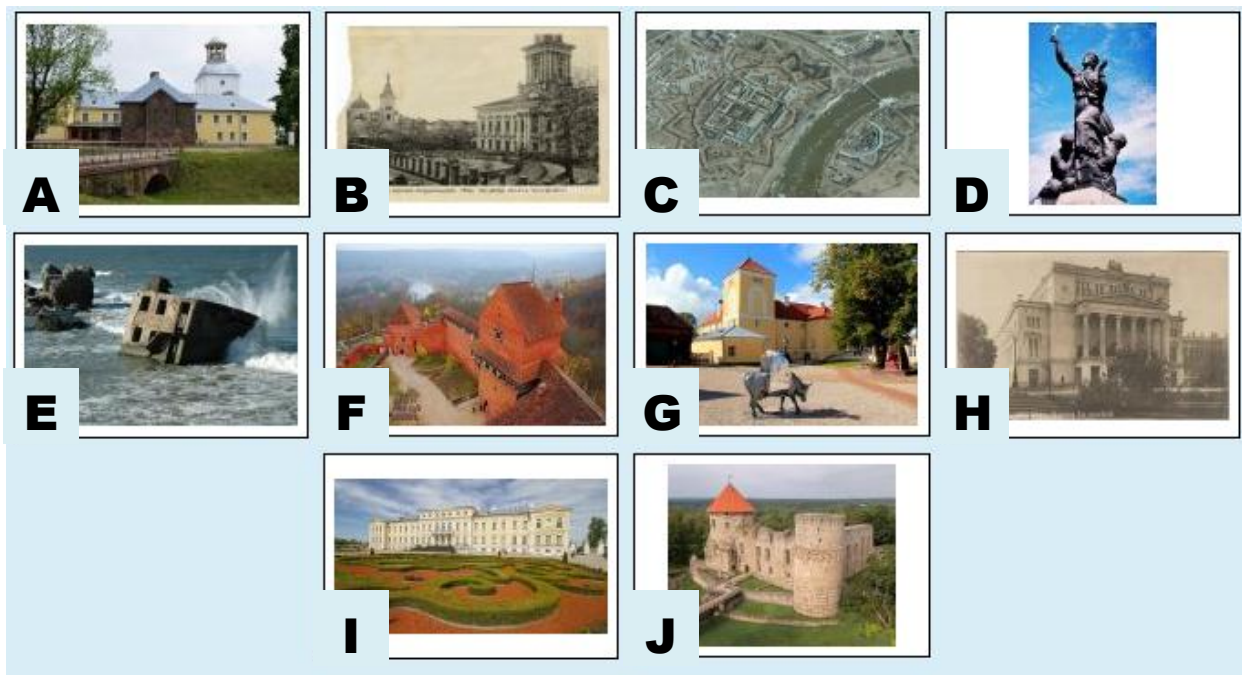
3. uzdevums. **Karte**

(10 punkti)

Kurā Latvijas pilsētā (vai tās tuvumā) atrodas katrs attēlotais objekts?

Atzīmē attiecīgo burtu uz taisnstūriem kartē!

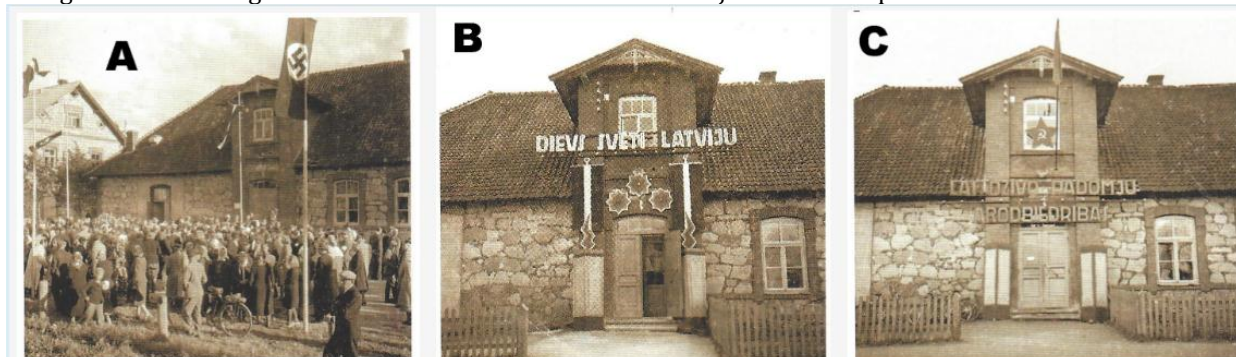

4. uzdevums. **Vara**

(20 punkti)

Attēlos redzama viena ēka dažādos vēstures periodos. **Pieraksti katram atslēgas vārdam atbilstošās fotogrāfijas apzīmējumu (burtu)!**

Atslēgas vārdi raksturo attēla rašanās laiku kopumā, nevis attēlā redzamo. Katram attēlam atbilst 5 pareizi atslēgas vārdi. 5 atslēgas vārdi ir lieki - tie neatbilst šeit minētajiem vēstures periodiem.

Padomju okupācijas periods	Latvijas Republikas periods		
Nacistiskās okupācijas periods	Krievijas impērijas periods		
Kārlis Ulmanis	Nikolajs II	Josifs Staļins	Ādolfs Hitlers
piecstaru zvaigzne	trīs zvaigznes	svastika	divgalvains ērglis
1934-1940	1941-1945	1940-1941	1905-1914
Brisele	Maskava	Berlīne	Rīga

5. uzdevums. **Skolēni**

(10 punkti)

Zemāk redzamas Latvijas teritorijā uzņemtas skolēnu fotogrāfijas. Kurā vēstures periodā uzņemta katra no fotogrāfijām? Izvēlies atbilstošo atbildes variantu!

Ieraksti fotogrāfiju apzīmējumus (burtus) tabulā iepriekš atbilstošajam periodam!

Periods	Fotogrāfijas
Krievijas impērijas periods	
Latvijas Republikas periods	
Padomju Sociālistiskās republikas periods	
Latvijas Republika pēc neatkarības atjaunošanas	

Sakārto 20. gadsimta apģērbu siluetus hronoloģiskā secībā!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

7. uzdevums. **Jēdzieni**

(10 punkti)

Zemāk ir sniegtas dažādos Latvijas vēstures periodos nozīmīgu jēdzienu definīcijas.

Pēc katras definīcijas ieraksti atbilstošo jēdzienu!

1. Politikas režīms, kur augstākā vara pieder pilsoņu vairākumam, kas tieši vai ar vēlētu pārstāvju starpniecību izlemj svarīgākos valsts dzīves jautājumus.

6. Nedemokrātisks politiskais režīms, kas neņem vērā sabiedrisko domu, taču var nebūt diktatorisks vai totalitārs.

2. Kolektīva lauku saimniecība, ko piespiedu kārtā veidoja Padomju Savienībā, likvidējot zemnieku saimniecības.

7. Varas iestāžu liegums tiražēt un izplatīt informāciju, kuru tās uzskata par nevēlamu.

3. Būtiskas pārmaiņas sabiedriski politiskajā sistēmā; varas maiņa, ko veic kāda sabiedrības grupa bez plašāku sabiedrisku aprindu piedalīšanās.

8. Piespiedu izsūtīšana, pārvietošana, izraidīšana (aiz politiskiem vai krimināliem motīviem uz likuma vai valsts varas iestāžu lēmuma pamata).

4. Latvijas Republikas parlaments.

9. Citas valsts teritorijas sagrābšana ar bruņotu spēku un savas pārvaldības ieviešana tajā.

5. Cariskās Krievijas un PSRS valdības politika, kas bija vērsta uz nekrievu tautību piespiedu pārkrievošanu.

10. Bērnu komunistiskās organizācijas biedrs Padomju Savienībā.

8. uzdevums. **Cēloņi un sekas**

(8 punkti)

20. gadsimta laikā Latvijas teritorijā ir norisinājušās būtiskas izmaiņas ekonomikā, kas ietekmēja arī iedzīvotāju dzīves apstākļus. Kādas sekas nesa katra no šīm pārmaiņām?

Pie katrām izmaiņām (cipara) pieraksti atbilstošās sekas (burtu)!

Sekas

- A Pamazām iznīka lauku viensētas.
- B Iedzīvotāji ienākumu meklējumos pārcēlās uz dzīvi pilsētās.
- C Daudzi lauku iedzīvotāji zaudēja darbu.
- D Radās daudz salīdzinoši nelielu zemnieku saimniecību.

1. ___ Industrializācija

20. gadsimta sākumā Latvijas teritorija bija viens no Krievijas impērijas attīstītākajiem rūpnieciskās ražošanas reģioniem. It īpaši ostas pilsētās rūpniecības uzņēmumi strauji veidojās līdz pat Pirmā pasaules kara sākumam. Kādas sekas tas radīja?

2. ___ Agrārā reforma

Viens no būtiskākajiem jautājumiem, kas bija jārisina Satversmes Sapulcei, bija agrārreforma. 1920. gados muižu zemes lielākā daļa tika sadalīta un piešķirta jaunu saimniecību veidošanai.

3. ___ Kolektīvizācija

Viens no padomju varas mērķiem Latvijā pēc Otrā pasaules kara bija lauksaimniecības kolektīvizācija. Neskatoties uz zemnieku pretestību, 1940. gadu nogalē un 1950. gadu sākumā Latvijas PSR tika izveidoti kolhozi.

4. ___ Denacionalizācija

Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas lielākā daļa kolhozu tika likvidēta. Zemi atdeva iepriekšējiem īpašniekiem vai to mantiniekiem, kolhozu inventāru privatizēja.

9. uzdevums. **Statistika**

(10 punkti)

Izpēti statistiku un izvērtē, kuri no piedāvajumiem ir patiesi. Pie katra apgalvojuma atzīmē vienu no atbildēm:

- P apgalvojums ir paties
- A apgalvojums ir aplams
- N apgalvojuma patiesumu šī statistika neļauj izvērtēt

Latvijas iedzīvotāju skaits un urbanizācijas līmenis 19.-21. gadsimtā

Gads	Kopējais iedzīvotāju skaits	Pilsētu iedzīvotāju īpatsvars, %	Lauku iedzīvotāju īpatsvars, %
1800	725 000	7,3	92,7
1863	1 240 988	14,8	85,2
1897	1 929 387	29,4	70,6
1914	2 552 000	40,3	59,7
1920	1 596 131	23,6	76,4
1925	1 844 805	32,8	67,2
1930	1 900 045	34,9	65,1
1935	1 950 502	34,6	65,4
1940	1 951 200	29,5	70,5
1959	2 079 948	51,7	48,3
1970	2 351 903	61,0	39,0
1979	2 502 816	66,5	33,5
1989	2 666 567	69,4	30,6
1995	2 500 580	68,8	31,2
2000	2 377 383	68,1	31,9
2005	2 294 590	68,0	32,0
2011	2 070 371	67,7	32,3
2015	1 968 957	67,4	32,6

- ___ 1. Visa 20. gadsimta laikā iedzīvotāju skaits Latvijā ir pastāvīgi palielinājies.
- ___ 2. Laika periodā no 1945. līdz 1989. gadam iedzīvotāju skaits pastāvīgi palielinājās.
- ___ 3. Starpkaru periodā Latvija bija uz lauksaimniecību orientēta valsts un pilsētās iedzīvotāju bija mazāk par lauku iedzīvotājiem.
- ___ 4. Līdz 1990.gadu vidum iedzīvotāju skaita izmaiņas galvenokārt ietekmēja migrācija.
- ___ 5. Starpkaru periodā urbanizācija nerasniedza tādu līmeni kā pirms kara.
- ___ 6. Laika periodā pēc 1990. gada iedzīvotāju skaits pakāpeniski saruka.
- ___ 7. Visa 20. gadsimta laikā iedzīvotāju dabiskai kustībai bija maza ietekme uz iedzīvotāju skaita izmaiņām.
- ___ 8. Pilsētās dzīvojošo īpatsvars pieauga no 35 procentiem 1930. gados līdz apmēram 90 procentiem 1980. gados.
- ___ 9. 1990. gados urbanizācijas process apsīka.
- ___ 10. 21. gadsimtā urbanizācijas līmenis Latvijā ir augstāks kā jebkad iepriekš.

10. uzdevums. **Vizītes**

(12 punkti)

Zemāk redzamajos fotoattēlos iemūžinātas četru ievērojamu personību vizītes Latvijā 20. gadsimtā. **Pabeidz fotoattēlu aprakstus, pasvītrotot atbilstošos vārdus vai datējumus!**

Attēlā redzama armijas parāde par godu [Lielbritānijas monarha /Zviedrijas karaļa /Krievijas cara /ASV prezidenta] [Džordža VI /Gustava V /Nikolaja II /Herberta Hūvera] vizītei Latvijā [1910 /1929 /1934 /1993]. gadā. Tā bija atbildes vizīte pēc Latvijas prezidenta Gustava Zemgala valsts vizītes kaimiņvalstī.

Attēlā redzama Krievijas cara [Nikolaja I /Nikolaja II /Pētera I /Pētera II] pieminekļa atklāšana Rīgas centrā. Piemineļa svinīgā atklāšana bija daļa no [Nikolaja I /Nikolaja II /Pētera I /Pētera II] vizītes programmas. Vizīte notika [1910 /1929 /1934 /1993]. gadā, un tā tika rīkota par godu Vidzemes pievienošanas Krievijai 200 gadu jubilejai.

Attēls uzņemts Padomju Savienības komunistiskās partijas [cara /prezidenta /ģenerālsekretāra /priekšsēdētāja] [Josifa Staļina /Nikitas Hruščova /Leonīda Brežņeva /Mihaila Gorbačova] Latvijas apmeklējuma laikā. Vizīte notika [1927 /1947 /1967 /1987]. gadā, un tajā bija iekļauts arī agrofirmas "Ādaži" apmeklējums. Attēlā – ciemošanās Ādažu vidusskolā.

Attēlā redzams vēsturisks brīdis: [1913 /1933 /1963 /1993]. gadā tika atjaunotas Latvijas Republikas un [Venecuēlas /Vatikāna /Vanuatu /Vācijas] diplomātiskās attiecības. To nostiprināja pāvesta [Franciska /Franciska Pāvila /Jāņa Pāvila /Jāņa Pāvila II] vizīteLatvijā. Vizīte ne tikai pievērša mediju un vispasaules sabiedrības uzmanību, bet arī kalpoja par simbolisku integrāciju “atpakaļ brīvajā pasaulē un Eiropā.”

2. DAĻA

11. uzdevums. **Vērtējums**

(6 punkti)

Izlasi apgalvojumu un atzīmē, kuram rakstītajam vēstures avotam tas atbilst!

Avotā ____ svētki raksturoti kā lieli, jautri, auglības svētki, kas jāsvin, izteikts atbalsts un pamudinājums to svinēšanai.

Avotā ____ ir aprakstītas svētku tradīcijas, bet nav sniegts to vērtējums.

Avotā ____ svētku tradīcijas kopšana saistīta ar identitātes saglabāšanu un nepakļaušanos režīma dogmām.

Avotā ____ svētki raksturoti kā novecojuši un laika garam neatbilstoši, valsts un sabiedrības neatzīti.

Avotā ____ norādīti Līgo svētku pozitīvie aspekti gan no LPSR sabiedrības, gan no valdošā režīma propagandas viedokļa.

Avota ____ autore raksturo attieksmi kāda pret svētkiem bija okupācijas periodā, bet nepauž aprakstītās attieksmes vērtējumu.

12. uzdevums. **Attieksme**

(6 punkti)

Kāda attieksme pret Jāņiem pausta rakstītajos vēstures avotos? **Atzīmē katram avotam atbilstošo atbildi.**

P pozitīva   **±**-neitrāla   **N** negatīva

Kāda attieksme pret Jāņiem pausta avotā **A**?

_____

Kāda attieksme pret Jāņiem pausta avotā **D**?

_____

Kāda attieksme pret Jāņiem pausta avotā **B**?

_____

Kāda attieksme pret Jāņiem pausta avotā **E**?

_____

Kāda attieksme pret Jāņiem pausta avotā **C**?

_____

Kāda attieksme pret Jāņiem pausta avotā **F**?

_____

13. uzdevums. **Pāri**

(6 punkti)

Iepazīsties ar rakstītajiem vēstures avotiem un **izveido rakstīto un vizuālo informācijas avotu pārus!**

Attēls	Rakstītais avots
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	

1. Līgo svētki pie Pētera Majoros 1923. VI 29.

2. Žurnāla "Atpūta" vāks. (1936)

3. Latvijas vēsturē svarīga personība. (1950)

4. Latvijas vēsturē nozīmīga personība. (1959)

5. Laikraksta cīņa titullapas fragments. (1968)

6. Kadrs no dziesmas video. (1988)

14. uzdevums. **Avotu analīze**

(22 punkti)

Izpēti rakstītos vēstures avotus un uz brīvas lapas uzraksti atbildes uz šiem jautajumiem. Lūdzu numurē atbildes atbilstoši jautājumiem!

1. Kas avotā B aprakstītajā laikā bija Latvijas prezidents?
2. Kam avotā B aprakstītajā periodā reāli piederēja vara Latvijā?
3. Kādam vēsturiskam notikumam par godu tika atzīmēti avotā B pieminētie "15. maijā Tautas vienības svētki"?
4. Ar kādiem trīs argumentiem avotā B pamatots, kādēļ Latvijas iedzīvotājiem jāsvin Jāņi?
5. Kādu sev izdevīgu potenciālu padomju režīma pārstāvji saskatīja Jāņos? (avots C un D)
6. Kādēļ padomju vara vērsās pret Jāņu svinēšanu? Uzraksti trīs argumentus!
7. Kā Ojārs Vācietis pamato, ka Jāņi bija / ir būtiski Latvijas iedzīvotājiem?
8. Kā Ojārs Vācietis pamato, ka Jāņi atbilst padomju režīma ideoloģijai?
9. Tavuprāt, kādēļ Ojārs Vācietis savā runā iekļāva abus argumentus?
10. Kāda Jāņiem raksturīga tradīcija ir minēta "Zaļās dziesmas" tekstā?
11. Uzraksti divas simboliska nozīmes, kas piemita Vides aizsardzības kluba karoga izmantošanai grupas "Pērkons" koncertos "Zaļās dziesmas" izpildīšanas laikā.
12. Raksturo "Zaļās dziesmas" zemtekstu! Kāda ir tajā apslēptā ideja?
13. Pamato savu atbildi par "Zaļās dziesmas" zemtekstu ar trim argumentiem izmantojot gan avotu E un F tekstus, gan savas zināšanas.

Vēstures avoti

A Mūsdienu populārzinātniska raksta fragments

“Jāņi ir latviešu gadskārtas svētki, ko svin vasaras saulgriežos, dienā kad ir visīsākā nakts un visgarākā diena. Lai gan īsākā nakts parasti ir 21. vai 22. jūnijā, publiskas brīvdienas ir 23. un 24. jūnijā. Dienu pirms Jāņiem sauca par Zāļu dienu. Jāņu priekšvakarā cilvēki iet vākt puķes, no kurām pin sievietēm vainagus un liek galvā. Vīriešiem vainagi parasti ir no ozola lapām. Līgošana saistīta ar auglību un nelaimju novēršanu. Vasaras saulgriežu jeb Jāņu svinēšanas sākumi sniedzas tālā pagātnē, kad Eiropā zemnieki aktīvi piekopa saules kultu. Ugunsroku dedzināšana un citas rituālas padarīšanas bija ne tikai gadskārtu ieražu svarīga sastāvdaļa, bet spilgti apliecināja arī kosmiskās un zemes kārtības vienotību. [...] Tā ir radišana, gaismas un tumsas cīņa, kas atkārtojas gadu no gada un atspoguļojas rituālā. Savukārt rituāls ir nepieciešams, lai nodrošinātu kustību un harmonisko stāvokli dabā un cilvēka dvēselē. Galvenais elements ir aplis – tas ir vainags, apiešana apkārt laukiem un sētai, apaļa siera veidošana un aļļa deju dejošana. 16.- 17.gs. naktī uz 24. jūniju Jāņu uguns kuri deguši visā Eiropā, sākot no Britu salām līdz pat Urāliem. Pie Jāņuzālēm piederēja gandrīz visi lakstaugi, bet īpaši madaras, ņerbules, debestiņas, āboliņš u.c. Ar tām izpušķoja istabas, sētu, pagalmu, tās vija arī vainagos. No kokiem pušķošanai noderīgas bija bērza meijas un ozola zari. Nekad māju nepušķoja ar apses un alkšņa zariem: tos uzskatīja par ļaunā kokiem. Pie vārtiem un visām durvīm piesēja pilādža, ozola vai bērza meijas. Gan istabā, gan klētī un kūtī tika liktas meijas un aiz griestu sijām aizbāzti lauzti ozolu, pilādžu un liepu zari. Ļauno garu un raganu atvairīšanai izmantoja ērkšķus, dadžus un nātres.”

(Ķekavas novadpētniecības muzeja krājuma glabātājas Aijas Grīnvaldes raksts „Vasaras saulgrieži vēstures griežos” publicēts muzeja mājaslapā 21.06.2014)

B Laikraksta *Latvijas Kareivis* 1936. gada raksta fragments

“Ka senais latvietis nav vis bijis nīkulis un gaudulis, bet dzīves prieka pilns dabas bērns, to vispilnīgāk pierāda mūsu tautas dainas un līgo dziesmas. To pierāda arī Līgo svētku krāšņā pavadīšana, kad netrūkst ne jautrības, nedz dziesmas un jāņugunis, Jāņa siera un miestiņa, tautiskas dejas un rotaļas. No visiem svētkiem Līgo svētki latviešiem bijuši lielākie un jautrākie. Tie mūsu zemē svinēti kā auglības svētki — pašā vasaras vidū, kad zemes auglība jau parādījusies visā savā krāšņumā — pļavas zied un druvas gaida savu briedumu. [...] Jau 15. maijā Tautas vienības svētkos mūsu zemē krāšņi atmirdzēja uguns sārti, kas no visiem kalniem sveica tautas vadoni un vēstīja jauna laika atnākšanu, šīs gaišās liesmas tagad lai atmirdz Jāņugunīs. Lai neesam kūtri un nolaidīgi savos lielākos prieka un auglības svētkos — arī šie kūtrība ir tik pat peļama kā darbā. Jaunatnei šie ir īstais darba lauks — lai tā Jāņu bērniem nedara kaunu! Lai iedegas atkal spožās Jāņugunīs, tāpat kā tās tagad deg ikvienā latvieša sirdī un lai nošalc Līgo dziesmu vētra pa visu latvju zemi. [...] Lūk, laikraksti vēsta, ka Jēru pagastā aizsargu organizācija un saimnieki rīkošot

Līgo svētkus, kur visus Jāņabērnus pacienāšot ar Jāņa sieru un miestiņu. Jauki, ļoti jauki! Varbūt visos pagastos Jāņa tēvi un Jāņa mātes nebūs tik devīgi un bagāti, bet pucēt plašāku Jāņa bērnu saimi ap Jāņugunīm un tautiskās dejās un rotaļās, likt viņiem sajūst latvju zemes auglības spēku — tas gan jādara. Šie Jāņa tēvi un Jāņa mātes lai uz vietas izšķir Līgo svētku svinēšanu un iespējamo kuplumu, Jāņa siera gabala lielumu un miestiņa stiprumu, bet mūsu jautrākie svētki lai nekur nepaiet garām bez gavilēm, dziesmām, bez Jāņugunīm un Jāņu zālēm. Latvietis ir visur pirmais darbā un svētkos, cīņā un atpūtā.”

(E.B. Kā svinēsim Līgo svētkus? Latvijas Kareivis, Nr. 139. (23.06.1935)

C Mūsdienu populārzinātniska raksta fragments

“Bet kādi bija Līgo svētki padomju laikos. Okupējot Latviju, jaunajai padomju vadībai bija svarīgi likt tautai noticēt, ka vara ir viņiem draudzīga, tāpēc 1941. gada maijā Jāņu dienu – 24. jūniju – jaunā vara pasludināja par tautas svētku dienu, un līdz ar to arī par brīvdienu. Taču tūlīt pēc tam sekoja baisas izvešanas, un Jāņu naktī priecāties vairs nebija iemesla. Karam beidzoties, varas pārstāvji nolēma šo ideju turpināt. 1945.gada 19. jūnijā laikrakstā „Cīņa” tika publicēts LPSR Arodbiedrību Centrālās padomes prezidija lēmums, kurā komitejām lika piesaistīt plašas strādnieku masas Līgo svētku svinēšanā, organizējot izbraukumu referātus, informējot par darbaļaužu darba panākumiem u.tml.

Nolūks bija nepārprotams – pārvērst Jāņus (tolaik tos sauc arī par Līgo svētkiem) par padomju propagandas svētkiem. Jauns aizdomu vilnis pret šiem svētkiem sākās pēc 1949. gada deportācijām. 1950. gadā Līgo svētkus izņēma no oficiālo svētku dienu saraksta, tajos bija jāstrādā. Pēc Staļina nāves pakāpeniski un neuzkrītoši svētku svinēšana atjaunojās. Ar LPSR Ministru Padomes lēmumu 1954. gadā Līgo diena kļuva par svinamu dienu, kas bija jāatstrādā tuvākajā svētdienā. Līdz 20. gs 60. gadiem tika pieļautas tautiskas (drīzāk jau pseidotautiskas) svētku pastkartes un citas vairāk vai mazāk ar Jāņiem saistītas izdarības. Jāņu svinēšanas tradīcijas krasi izmainīja Arvīds Pelše, kurš 20. gs. 60. gadu sākumā kļuva par Latvijas komunistiskās partijas pirmo sekretāru. Pastāvošā vara centās pat zinātniski pamatot, ka Jāņi ir no dzīves atpalikušu elementu, dzērāju, nacionālistu un revolucionāru svētki. Tika uzskatīts, ka Līgo diena ir kaitīga pagātnes palieka ar pagānisku un ekspluatatorisku izcelsmi. Pēc partijas domām, Jāņi parādīja cilvēka nevarību dabas priekšā, cenšanos pielabināt visaugstāko, lai tas sūtītu labu. Tolaik nedrīkstēja vairs pieminēt zālļaukus un to, kas tajos auga. No tautasdziesmu krājumiem izņēma dziesmas, kurās minētas auzas, āboliņš, siens. No pavārgrāmatām izņēma Jāņu sieru, pārdēvējot to par ķimeņu, lauku vai zemnieku sieru. Jāņogas preses izdevumos tika pārsauktas par sarkanajām upenēm, jāņtārpiņi par spīdeklīšiem.”

(Ķekavas novadpētniecības muzeja krājuma glabātājas Aijas Grīnvaldes raksts „Vasaras saulgrieži vēstures griežos” publicēts muzeja mājaslapā 21.06.2014)

D Laikraksta Cīņa 1961. gada raksta fragments

“Partija māca mūs rūpīgi vērtēt pagātnes mantojumu, izmantot to, kas ir progresīvs un veicina mūsu augšupeju. Tas, kas neatbilst šīm prasībām, nav mums vajadzīgs, tas jāatmet. Par novecojušu, laika garam neatbilstošu ierāžu atzīstama Līgo svētku jeb Jāņu svinēšana. Laikmetā, kad padomju cilvēks liek pamatus dižajai komunisma celtnei, nepareizi un nelietderīgi būtu celt godā pagānu ierāžas. Darbaļaužu audzināšanai ir izmantojamas tikai progresīvas tradīcijas. Protams, ko svinēt un nesvinēt, ir katra pilsoņa personiskā darīšana. Bet valsts un sabiedrības atzinumu un atbalstu var izpelnīties tikai progresīvi jaunā laika svētki un svinības.”

(Mūsu tradīcijas. Cīņa 24.03.1961)

E Ojāra Vācieša 1965. gada runas fragments

“[...] Es, piemēram, nevaru saprast, kāpēc no mūsu kalendāriem izkrituši Līgo svētki. Nevar būt, ka tas ir vienkārši korektora kļūdas dēļ, kas viņš būtu izlaidis (*smieklī zālē*), tāpēc ka tā agrākā atsaucība, kāda bija presē, sabiedrībā, radiofonā utt., liecina pretējo. Es negribu tēlot Antiņu. Acīmredzot no kaut kurienes ir kāds mājiens bijis. Es nesaprotu, kāpēc. Ar Līgosvētkiem, ar viņu nepopularizēšanu – patiesībā viņus nav ko popularizēt, viņus svin tāpat (*aplautsi*)... Ir dzirdētas runas, ka tie esot kaut kādi pagānu svētki. Es papūlēšos pierādīt, kāpēc Līgosvētki ir vajadzīgi, lai es arī pierādītu, ka negribu izpelnīties tikai jūsu aplausus. Mēs ar Līgosvētkiem zaudējam daudz no savas tautas daiļrades, arī no savām dainām. Daudziem rakstniekiem ir jāpārkārto savi gatavie un jau izdotie daiļdarbi, kuros ir minēti Līgosvētki. [...]

Un pats svarīgākais, pats galvenais, man liekas, ka ir diezgan stipri politiski tuvredzīgi neizmantojot jau gatavu tradīciju, kam ir saknes visā tautā. Līgosvētki tiek svinēti starp pavasara un rudens darbiem, tie ir darba cilvēku svētki. Tie ir darba darītāju svētki. Līgosvētkos sliņķus aplīgo daudz labāk, nekā to var izdarīt simts “Asās slotas” kopā (*aplautsi*).

Kāpēc mums izgudrot jaunu tradīciju, varbūt viņu izauklējot, barojot ar knupīti un beigās pastrīdoties, kas tur ir iznācis, ja šī tradīcija ir gatava un tā ir tik masveidīga? To vajag izmantot. Jādomā par viņas tālākvirzīšanu, nevis par aizliegšanu.”

(Fragments no “Izvilkumi no literātu runām Latvijas Padomju rakstnieku savienības 5. kongresā 1965. gada 16.decembrī”. Elmāra Pelkaus (red.) Okupācijas varu politika Latvijā 1939 – 1991, Rīga: Nordik, 1991, 400.lpp.)

F1 “Zaļā dziesma” teksts (1988)
Izpildītājs: Pērkons
Mūzikas autors: Juris Kulakovs
Vārdu autors: Māris Melgalvs

Pieskaries zemei, zeme ir balta.
Zeme ir balta, pirms brīža bij zaļa.
Dod savu siltumu, atkal būs zaļa.
Atceries, atceries, atceries - tava daļa ir zaļa.
Atceries, atceries - viss tavā vaļā.

Krusa ir krusa, salna ir salna,
Migla ir migla pār visu līdz šim.

Uz kura kalna uguni kursim,
Kur mēs šovasar ziemosim?

Kā gan tu domā, cik ļoti no svara,
Cik ļoti no svara viens ugunskurs?
Ko gan tu, lāsteka, lāsteka, darīsi, kad,
Kad tevī viens saules īlentiņš durs?
Kad tevī viens saules īlentiņš durs?

Krusa ir krusa, salna ir salna,
Migla ir migla pār visu līdz šim.

Tik, cik būs uguņu uz katra kalna,
Tik mēs arī dzīvosim

F2 Mūsdienu radio dīdžeja komentārs par “Zaļo dziesmu”

“Pirms sarkanbalti sarkanais atkal kļuva par atjaunotās Latvijas karoga krāsām, bija zaļbalti zaļais – Vides aizsardzības kluba karogs. Tas pavadīja gan protestus pret metro būvniecību Rīgā, gan pret atomelektrostaciju Liepājā, kā arī pret HES būvniecību Daugavas augštecē [...]. Zaļbalti zaļais karogs parādījās arī grupas Pērkons koncertos “Zaļās dziesmas” laikā, piešķirot it kā politikorektajām krāsām un dziesmai jau pavisam citu nozīmi.”

*(Aleksis Vilciņš. Pērkons - Zaļā dziesma.
Raksts publicēts sabiedriskā radio Pieci.lv mājaslapā 2017.gadā)*